

תוכן העניינים

10.....	הסכמות
19.....	פתח דבר

חומש בראשית

25.....	פרשת בראשית - בין ענווה לקנאה הענווה בקהילתנו
27.....	פרשת נח - מוסר טבעי הצניעות בקהילה
29.....	פרשת לך לך - הליכת אברהם והליכת אבותינו הליכה מתוך אמונה
31.....	פרשת וירא - אמור מעט ועשה הרבה הכנסת אורחים אצל יהודי אתיופיה
	פרשת חיי שרה - בזכות נשים צדקניות בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל
33.....	מאתיופיה
35.....	פרשת תולדות - תפארת בנים - אבותם אבותינו שמרו על ייחוסנו באתיופיה
37.....	פרשת ויצא - וראשו מגיע השמימה "יהודי" ו"ביתא ישראל"
40.....	פרשת וישלח - גלות ועבודה זרה הלכה במנהג יהודי אתיופיה
43.....	פרשת וישב - את אחי אנוכי מבקש תפקידנו לקרב את אחינו בני הקהילה
45.....	פרשת מקץ - תיקון חטא המכירה הפתרון ליחס שלילי - קירוב לבבות
47.....	פרשת ויגש - עברי גאה! שמירת מנהגי העדה על זהות הקהילה
50.....	פרשת ויחי - לא להישאר בגלות קדושת אדמת ארץ ישראל

חומש שמות

55.....	פרשת שמות - מאבקי שליטה
58.....	פרשת וארא - מי עובד אצל מי? עצמת הענווה של הקהילה
	פרשת בא - קביעת המועדים נמסרה לישראל יהודי אתיופיה קבעו לעצמם את
60.....	מועדי ישראל
63.....	פרשת בשלח - דרך המדבר בדרך לארץ ישראל
66.....	פרשת יתרו - האורית המיוחד שבאורית
68.....	פרשת משפטים - עומק הפשט "ישלם לו קסא"
71.....	פרשת תרומה - מה בין 'תרומה' ל'תרומתי'? הקייסים ככהנים
73.....	פרשת תצוה - כי נר מצוה ותורה אור מה בין כהן לקייס?
76.....	פרשת כי תשא - חשיבות השבת השבת היא כמו עיניים
	פרשות ויקהל-פקודי - שתי תורות - מקשה אחת באתיופיה לא נכתבה התורה
79.....	שבעל פה

חומש ויקרא

- פרשת ויקרא - והתוודו את חטאתם מאמינים בני מאמינים ותמימים 85
פרשת צו - זהירות, זיופים לפניך! דְּבַטְרָא וטונקואי 87
פרשת שמיני - כשרות הבשר 90
פרשות תזריע-מצורע - טומאת יולדת פרשנות שונה לדיני יולדת 94
פרשות אחרי מות-קדושים - מנהג ופשרו איסור להינשא עד שבעה דורות 98
פרשת אמור - ממחרת השבת ממחרת השבת 101
פרשת בהר - זכות שהיא חובה לו סבתא הייתה זוכה 103
פרשת בחוקותי - מחאה ושותפות מחאה מתוך הרגשת שותפות 106

חומש במדבר

- פרשת במדבר - למנות ולזכור מניין הנספים בדרך לארץ ישראל 111
פרשת נשא - קדוש או חוטא? מולקסוצ' 113
פרשת בהעלותך - פי אֵשָׁה כְּשִׁית לָקַח 116
פרשת שלח - פרשת ציצית מלבושם של יהודי אתיופיה 120
פרשת קרח - לשם שמים 123
פרשת חקת - אפר פרה אדומה הקופסה המסתורית 126
פרשת בלק - בלי עין הרע נושאי המקצוע של בלעם בימינו הנקראים דְּבַטְרָא
וטונקואי 129
פרשת פינחס - המאבק בהתבוללות לבדד ישכון 133
פרשות מטות-מסעי - להודיע חסדיו של מקום יציאת אתיופיה 136

חומש דברים

- פרשת דברים - דרושה מנהיגות אמיצה! פרדוקס המנהיג בקהילה 141
פרשת ואתחנן - קריאת האמונה ברוך שומר הבטחתו 144
פרשת עקב - תפילין ומזוזה יהודי אתיופיה לא זכו לקיים מצוות אלו 147
פרשת ראה - פרשנות הקהילה ופרשנות חז"ל 149
פרשת שופטים - על פי התורה אשר יורוך 152
פרשת כי תצא - כדת משה וישראל? ריחוק שבעה דורות 155
פרשת כי תבוא - ארץ זבת חלב ודבש כל הרוצה ללמוד יבוא וילמד 158
פרשת ניצבים - שאיפות לנו ולבנינו עד עולם 161
פרשת וילך ופרשת האזינו - לדאוג להמשכיות כאז כן היום 164
פרשת וזאת הברכה - תורת העם ותורת משה בארץ ישראל התורה היא
מורשה 166

במעגל החיים

171.....	משמעות יום הסגד באתיופיה ובישראל
175.....	הלכה ומנהג ביום הסגד
177.....	יסודות יום הסגד
179.....	תפילת יהודי אתיופיה
182.....	ברכת שלום אצל יהודי אתיופיה
187.....	איסור לקיים טקסים דתיים בימי רביעי ושישי במנהג יהודי אתיופיה
189.....	התשובה היא השיבה אל עצמי
191.....	המותרים לשחוט במנהג יהודי אתיופיה
193.....	הפסח במנהג יהודי אתיופיה
196.....	זיכרונות חגי תשרי על אדמת אתיופיה
198.....	הנופלים בדרך מאתיופיה לארץ קראו לישראל ירוסלם

מחשבות מגלות לגאולה

203.....	אִירוֹסְלָם
204.....	מי שאינו מסוגל לאהוב את ארצו אינו מסוגל לאהוב דבר
205.....	חלומה של סבתא
206.....	גאוות יחידה - נכתב בעקבות המחאה
207.....	אהבה שאינה תלויה בדבר

פרשת לך לך

הליכת אברהם והליכת אבותינו

לך לך מארץך

פרשתנו פותחת בציווי של הקב"ה אל אברהם אבינו:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל
הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאךָ. (יב, א)

ההליכה, אומר ה' לאברהם, היא לטובתך ולהנאתך. מהליכה כזאת יצא מזרעך עם גדול, ואל לך לחשוש לצאת לדרך ארוכה ולא ידועה. בדרך הטבע ה"דרך" גורמת לשלושה דברים לא חיוביים - ממעטת פריה ורביה, ממעטת את הממון וממעטת את השם - ואף על פי כן מבטיח הקב"ה לאברהם "וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל" (יב, ב).

אברהם אבינו, שהכיר את בוראו כבר מזמן, לא היה זקוק לחיזוקים אלה. הוא כבר היה מוכן לצאת למקום שה' יורה לו בכל זמן ועת. כעת, אנו כבר יודעים שה' עשה חסד גדול עם אברהם אבינו בכך שהקים לו זרע של קיימא. הקב"ה הבטיח "כִּי בְיָצֵחַק יִקְרָא לְךָ זָרַע" (כא, יב), וברוך ה' עם ישראל נבנה מאברהם אבינו, והוא חי וקיים בהמוני הודות לאמונתו של אברהם אבינו עליו השלום.

הליכה מתוך אמונה

הליכתו של אברהם באמונה תמימה עם תקווה גדולה, היוותה אבן דרך לאבותינו לאורך הגלות הארוכה באתיופיה. היא גם הייתה הכוח המניע להתחיל להיגאל מאותה ארץ גלותית.

אבותינו עשו את אותה דרך בשינוי כזה או אחר, אחרי אלפי שנים. כאשר הגיעה לאתיופיה הבשורה שאפשר לעלות לארץ ישראל, אבותינו לא חשבו פעמיים, אלא ראו בבשורה הזאת מעין צו א-להי, ויצאו לדרך ארוכה, קשה ומפרכת, מבלי לדעת מה מחכה להם בדרך. הייתה להם מטרה - להגיע אל ארץ חמדת אבות, ארץ ישראל.

הם התחילו ללכת בדרך, ממש כמו אברהם. הסיפורים, כולל הסיפור האישי שלי, על מסע העלייה ועל אומץ לבם וגבורתם של העולים לארץ ידועים, מסופרים ועוד יסופרו.

רק מעט להמחשת התמימות של אבותינו, אספר שעם היוודע דבר האפשרות לעלות לישראל בדרך סודן, הרגישו אבי ואמי שהם בוטחים מספיק בבורא עולם כדי להתחיל לשלוח את ילדיהם הגדולים עם יהודים אחרים במטרה שיעלו בכוחות עצמם לארץ ישראל. אכן כך עשו, זאת על אף שידעו שיש סכנות רבות בדרך זו. בכל זאת, אם זה למען המטרה של עלייה לישראל, היו בטוחים שה' ישמור עליהם. כך היה, הם סבלו בדרך, אבל כולם הגיעו בשלום לישראל.

האמונה התמימה של אבותינו

יש הרבה דברים משותפים למעשה אברהם ולמעשה אבותינו, אבל דבר אחד יש צורך להדגיש, והוא האמונה התמימה של אברהם ושל אבותינו בבורא העולם. בכל חייהם בגלות אבותינו פשוט האמינו בקב"ה ובתורת משה רבנו, מבלי לשאול או לחקור חלילה. אמונה תמימה כמו זו של אברהם. יסוד זה הוא סוד כוחה של העדה, ועלינו מוטלת האחריות להמשיך את אותה אמונה תמימה ושלמה.

מאידך, זכות נפלה בחלקנו להיות מאלה שחיים חיים מלאים בארצנו הקדושה, ואף להיות מיושבי בית המדרש ומתוך כך להבין לעומק את כוונת תורתנו הקדושה. עלינו לנצל זכות זו "כְּמוֹצֵא שֶׁלֶל רֵב" (תהלים קיט, קסב).

נחתום בתפילה שנזכה להיות מהממשיכים ומהמפיצים את דרכם של אבותינו.

פרשת בא

קביעת המועדים נמסרה לישראל

כזה ראה וקדש

בפרשתנו מופיעה המצווה הראשונה, מצוות קידוש החודש. הקב"ה מוסר את הרשות לקביעת המועדים והזמנים לישראל (יא, ב):

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים, רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה.

לכן, על פי קביעת המועדים של חכמי ישראל מקיים עם ישראל את כל החגים, דאורייתא ודרבנן.

רש"י מסביר על פי המדרש כיצד על עם ישראל לקבוע את המועדים:

החדש הזה - הראהו לבנה בחידושה ואמר לו: כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חודש. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, על חדש ניסן אמר לו, זה יהיה ראש לסדר מנין החדשים, שיהא אייר קרוי שני, סיון שלישי.

הזה - נתקשה משה על מולד הלבנה באיזו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע, ואמר לו: כזה ראה וקדש. וכיצד הראהו, והלא לא היה מדבר עמו אלא ביום, שנאמר: 'וַיְהִי בַיּוֹם דִּבֶּר ה' (ו, כח); 'בַּיּוֹם צִוֵּתוּ' (ויקרא ז, לח); 'מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְהִלָּאָה לְדֹרֹתֵיכֶם' (במדבר טו, כג)? אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה זו, והראהו עם חשכה.

אמנם הקב"ה הראה למשה כיצד עליו לקבוע את לוח השנה של עם ישראל, אבל כמובן זהו ציווי לדורות. מכוחה של נבואת משה ניתנה הרשות לחכמי ישראל לדורותיהם לקבוע את זמני השנה של עם ישראל לכל הדורות. מסיבה זו כל קביעה של חכמי ישראל, בין אם היא נכונה במציאות בין אם לאו, מחייבת את כל עם ישראל, ועל כל העם לציין את ימי המועדים על פי מה שקבע בית הדין שהוסמך לכך.

יהודי אתיופיה קבעו לעצמם את מועדי ישראל

יהדות אתיופיה סבלה במשך שנים ארוכות מניתוק משאר קהילות ישראל בעולם. לכן נהגו יהודי אתיופיה לאורך השנים לקבוע את מועדי ישראל על

ידי חכמי קהילת יהודי אתיופיה. על אף שכיום אנו יודעים שכנראה התאריכים שנקבעו באתיופיה לא תאמו תמיד את התאריכים של כלל ישראל, הרי שקביעתם הייתה נכונה למפרע על פי דין תורה. כיום הקהילה קיבלה על עצמה לחגוג את מועדי ישראל עם כל עם ישראל, על פי קביעת חכמי ישראל ועל פי הלוח המקובל.

הקייס והד"ר

שמעתי פעם סיפור שסופר בשם הקייס טקווייה רפאל, שבאחד ממסעותיו של ד"ר יעקב פייטלוביץ לאתיופיה הגיע לקהילה לפני פסח והביא עמו מצות רגילות כמו שאנו מכירים היום. זקני העדה שאלו אותו בדבר תכולת חבילות הקופסאות שהביא עמו, והוא הסביר להם שאלו המצות שהיהודים האירופאים אוכלים בפסח. מצות של יהודי אתיופיה הן רכות, נאפות במקום ונאכלות מיד ואינן נשמרות לאורך זמן.

"כך או כך," תמהו הזקנים, "לשם מה הבאת מצות, הרי פסח כבר עבר!"

"על פי החישוב של יהודי אירופה פסח יחול בעוד מספר ימים," השיב הד"ר, והמשיך בשאלה משלו, "מי קבע לכם שהפסח כבר היה?"

"אנו הולכים לפי מורה הוראה שיש לנו, המולקסה (הנזיר היהודי שהיה באזור)¹ והוא אמר לנו לעשות כבר את הפסח."

ד"ר פייטלוביץ שלח מכתב לאותו מולקסה שחי בבדידות הרחק מהכפר, ושאל אותו אם יוכל להסביר לו כיצד עשה את החישוב שלפיו פסח כבר עבר.

תשובתו של המולקסה הייתה מפתיעה ולא רגילה. הוא ביקש מהעוזר שלו להכין לו את הסוס תכף ומיד לרכיבה, לצאת ממקום מגוריו, על אף שבדרך כלל לא יצא משם, ובא במהירות האפשרית אל הכפר שבו שהה ד"ר פייטלוביץ כדי לספק לו הסבר.

כאשר הגיע לכפר ראה המולקסה שהד"ר מופתע מכך שהגיע אליו, ועל כן הסביר: "אם הייתי יודע את התשובה על בוריה, לא הייתי יוצא מכפרי ומגיע אליך. אני באתי ללמוד ממך כיצד אתם קובעים את המועדים באירופה!"

1 תופעת הנזירות אצל יהודי אתיופיה היא ייחודית. ככל הנראה נוסדה על מנת לשמור על גרעין של תלמידי חכמים אל מול הניסיונות של עמי אתיופיה ומוסדותיה לגרום ליהודים להמיר את דתם לנצרות. יש אומרים שהנזירים הם אלו שהנגישו את האורית (התורה) הכתובה בגעז בכך שהם תרגמו אותה לשפת המקום לאמהרית.

חודש ליסן

החודש 'הזה', שבו הראה הקב"ה למשה את הלבנה היה חודש ניסן כמו שמפורש בפסוקים.

לפי מסורת יהודי אתיופיה ראש חודש ניסן הוא יום חג, והוא נקרא "בעלי ליסן". יהודי אתיופיה נהגו ביום זה כמו יום טוב (ללא איסור מלאכה), ערכו בו תפילות מיוחדות ושחטו בהמות כדי לעשות סעודה גדולה. כולם באו לבית הכנסת לבושים לבן כדי לחגוג את תחילת חודש גאולת עם ישראל ממצרים. יהודי אתיופיה קראו לחודש זה כמו התורה - החודש הראשון לחודשי השנה (ראוי לציין שכל ראש חודש במשך השנה היה נחשב למעין חג).

כיום בישראל ממשיכים הקייסים את המסורת ומנהיגים תפילות מיוחדות לראש חודש ליסן, אבל הקהילה כבר לא שותפה לחגיגה כפי שהייתה שותפה באתיופיה. כנראה זהו אחד מסימני ההיכר להשתלבותנו בקרב כלל ישראל.